

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 626

מסכת מנחות ע"ד-פ'

בס"ד, י"ח אייר תשע"א

השבוע בגליון

- ◆ "כל העומד לזרוק כזרוק דמי" - הכלל, פשוט והנלמד ממנו
- ◆ שערות העומדות להגזא, חוצצות?
- ◆ מתנות לאביונים מכסי מעשר
- ◆ הנודר לצום ארבעים יום הכוללים תענית ציבור

- ◆ תקפם של נדרי ושבועות בני נח
- ◆ שלושים מצוות בני נח, היכן הן?
- ◆ דינם של הכהנים שיקומו בתחיית המתים
- ◆ מהות תפקידו של הכהן הגדול

דבר העורך

גדולי ישראל וחיבתם לתורה הקדושה

הימים, ימי ספירת העומר. זה עתה חגגנו את חג הפסח, בו יצאנו ממצרים לקראת קבלת התורה, ואנו מתכוננים לקבל את חג השבועות, חג מתן תורתנו, בו זכינו לקבלה.

מתנה זו אינה מתנת חנם. אין היא אינה מונחת בקופסה, אלא יש להתאמץ כדי להשיגה. את הפסוק (משלי, יד/י) "לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר", מפרש רש"י: "לב יודע מרת נפשו - טרוחו ויגיעו שעמל בתורה. לפיכך, בשמחתו לא יתערב זר - כשיקבל שכרו לעתיד". איש איש ועמלו, טרוחתו, התאמצותו, שקידתו, התמדתו ודבקותו בתורה הקדושה. מרת נפשו. הקשיים, האילוצים, העכבות, הטרדות - הכל נכנס בחשבון. לב יודע מרת נפשו. רק האדם עצמו יודע עד כמה היה עליו להשקיע בלימוד התורה, עיתים בא הדבר לידי ביטוי בקושי להתרכז בעת השיעור נוכח מהמורות החיים, ופעמים מתבטאים מאמציו בהבנת סוגייה שמושיגה אינם נהירים לו. הכל גלוי וידוע, ובשמחתו לא יתערב זר.

חשוב לשנן ולדעת, כי כל לומדי התורה באשר הם, גדולים וקטנים כאחד, אינם משיגים את מעלתם בתורה ללא עמל, ידועים ומפורסמים הם מעשיהם של גדולי ישראל, אשר באישון ליל השרו את רגליהם היחפות במים צוננים, כדי להפיג שינה מעפעפיהם. היו שהתאמצו להתרכז בדברי התורה, עד שדמם הלם בראשם והם נאלצו לכרוך מגבת לחה למצחם, והיו והיו.

מדוע הם נהגו כן? הם חשו בכל מאודם, כי התורה הקדושה היא הדבר היקר מכל. היא ואין בלתי. משכך, ברור כי כל מאמץ, עמל ויגיעה הפכו עבורם לתענוג רוחני מאין כמוהו.

ברשותנו מכתב מאת אחד מתלמידיו של הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, פוסק וראש ישיבת פינסק קרלין בירושלים, ובו מעשה מאלף על זקנו, הגה"צ רבי אברהם אבלי קוסובסקי זצ"ל, ממנו ניתן ללמוד על חיבתם העצומה של גדולי ישראל לתורה הקדושה.

הגאון רבי אברהם אבלי קוסובסקי זצ"ל שימש כראב"ד בבית דינו של הגאון רבי יהושע מקוטנא זצ"ל, בעל "זית רענן", בירושלים, ונודע כגאון חריף ובקיא בכל מכני התורה.

דף עג/ב לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל

תקפם של נדרי ושבועות בני נח

בגמרתנו אנו למדים, כי חז"ל דרשו מן הפסוק (ויקרא כב/יח) "איש איש" - "לרבות עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל". בעלי התוספות (עבודה זרה ה/ב ד"ה "מניין למחוסר אבר שאסור לבן נח") מפרשים, כי כוונת הגמרא אינה רק כפשוטה, שנכרי רשאי להביא קרבנות, אלא מפסוק זה למדים, כי נכרי הנודר להביא קרבן לבית המקדש, נדרו חל וחובה עליו למלא אחר נדרו [ועיין שם בגליון הש"ס לרעק"א זצ"ל].

דין זה טעון הסבר. הגויים מצווים בשבע מצוות בני נח בלבד, ואיסור התורה "לא יחל דברו", האוסר על יהודי להפר את מוצא שפתיו, לא חל על הנכרים (ירושלמי נזיר פ"ט הל' א, תוס' נזיר סא/ב ד"ה "הניחא למ"ד"). מה תקוף יש, איפוא, לנדרינו.

מספר תשובות בדבר, כותב הגאון רבי אשר וויס שליט"א. ראשית, יתכן לפרש, כי למרות שהנכרי אינו מצווה במצוות לא תעשה "לא יחל", בפסוק זה, "איש איש", התורה הורתה, כי נדרי קרבנותיו חלים בשונה משאר נדריו ("מנחת אשר", בראשית, סימן ל"ד, אות ד).

אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט: אולם בעל "אבני מילואים" (סימן א' ס"ק ב' ועיין "קהילות יעקב" עבודה זרה סימן ב') כתב הגדרה נרחבת מזו. לדבריו, יתכן שנכרי חייב בכל נדריו הנוגעים לענייני הקדש ולא רק בנדרי קרבנותיו. כלומר, גם אם הוא נודר נכסים לבדק הבית, נדרו חל, שכן, בדברים הנוגעים להקדש ולקרבנות [וצדקה, לדעת חלק מן הפוסקים], חל שיעבוד ממון על נכסי הנודר, מחמת הכלל הידוע "אמירה לגבוה כמסירה להדיוט". כלומר: הנודר לשמים, הרי הוא כאילו ביצע פעולה בממון והעבירו ליעדו. לפיכך, למרות שהנכרי אינו מצווה ב"לא יחל" - אם נדר לתת חפץ מסויים, חל קניין ממון על חפץ זה, ואם התחייב לקנות קרבן, או התחייב נדבה, חל שיעבוד בנכסיו לקיום חובתו.

[הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל מרחיב עוד יותר את חובתו של הנכרי לקיים את נדריו. לדבריו, לא זו בלבד שנדרי קרבנותיו חלים, גם אין די בכך שגם נדרי ההקדש שלו משעבדים את ממונו, אלא הוא מחוייב לקיים את כל נדריו, כשם שיהודי חייב לעשות כן! את טעמו הוא מבסס על דברי חז"ל (יבמות קט/ב; נדרים כב/א, ועוד), ש"הנודר נדר כאילו בנה במה". הראשונים מפרשים כי הכוונה לבונה "במה", מזבח, בשעה שבית המקדש כבר קיים. אולם קיימת גירסה ברש"י על מסכת נדרים, שאינו בידינו, כי הוא פירש שהכוונה היא שהנודר הרי הוא כבונה מזבח לעבודה זרה! (ראה "בית יוסף" י"ד סימן ר"ג). ממילא, אומר הגר"ש קלוגר, גם הנכרי מצווה לקיים את נדריו, שאם לא כן ייכשל באביזרייהו של עבודה זרה ("נדרי זריזין" נדרים ח, ועיין "מנחת אשר" להגר"א וויס שליט"א, סימן ל"ד ס"ק ה; מה שהעיר על דבריו)]

ומה בדבר שבועות של נכרים? מן התורה אנו למדים כי שבועותיהם חלות, אם לא כן, מה טעם ביקש אבימלך מאברהם אבינו שישבע לו, וכן יעקב מעשו, ועוד. לנושא זה נדרשו בעל "משנה למלך" (הל' מלכים פ"י הל' ז) ובעל "פנים יפות" (מטות) וה"משנה למלך" מצדד, כי יתכן

צעילוי נשמת

הרב **בן ציון פיגלסון** ז"ל
ב"ר משה הלוי ז"ל
נלב"ע כ"ג באייר תשל"ה
ריבץ תורה לעדרים בישיבת ת"א
תנצב"ה
הונצח ע"י ילדיו שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אליהו יחיאל מירון** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע י"ט באייר תשנ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י
ידידיו משפחת מירון שיחיו - תל אביב

צעילוי נשמת

מרת **חיה מובשובסקי** ע"ה
ב"ר זלמן ז"ל
נלב"ע כ"א באייר תשמ"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

שנכרי הנשבע בשם ה' חייב לקיים את דבריו, שאם לא עושה כן, הרי זה בכלל "מברך את ה'", שהוא משבע מצוות בני נח.

שבועות שבין אדם לחבירו: אמנם, ה"כלי חמדה" כותב בספרו "חמדת ישראל" (דף פ"ח), כי בני נח אינם חייבים לקיים כי אם שבועות שבעניינים שבין אדם לחבירו, שבועות אשר נעשו לחיזוק בריתות וקניינים, והם בכלל ה"דינים" - המשפטים - שבני נח נצטוו לתקן לעצמם כדי שלא יוצר מצב שאיש את רעהו חיים בלעו [ראה בהרחבה ב"ק קיג.א. וע"ע בשו"ת "אבני נזר" יו"ד סימן ש"ו וב"משך חכמה" יתרו יט/ז].

שלושים מצוות בני נח, היכן הן? לסיום נציין ידיעה חשובה. להלכה נפסק כי בני נח לא נצטוו אלא בשבע מצוות. אולם עולא (חולין צב/א) אומר, כי "שלושים מצוות קיבלו עליהם בני נח". רש"י (שם ד"ה "שלושים מצוות") כותב, כי שלושים מצוות אלו "לא נתפרשו". אך הגאונים מנאון, ובכתב יד המיוחס לרב שמואל בן חפני, שחי בשלהי תקופת הגאונים, נמנים שלושים המצוות עם מקורותיהן, והמצווה החמישית במניין היא "שבועות שקר" ומקורה מן הפסוק (בראשית כא/ג) "ועתה השבעה לי באלוקים" (ראה באנציקלופדיה תלמודית סוף כרך ג' נספח לערך בן נח, ועיין שם עוד דעות ודעת רמ"ע מפאנו ששלושים מצוות אלו הם ענפים של שבע מצוות בני נח).

דף עח/א כהן גדול המתקרב לעבודה צריך שתי עשרונות שאלה אחת בעלת שתי קצוות

כהן אשר זכה להתחיל לעבוד בבית המקדש, מקריב לראשונה "מנחת חינוך" המחנכת לתפקידו הקדוש, שהיא מנחה ייחודית השונה משאר המנחות בכך שעל הכהן להקריבה בידי. לדעת הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ה הל' ט"ז) הקרבת מנחת חינוך זו אינה מעכבת את שאר עבודותיו של הכהן, והן אינן נפסלות אם לא הקריבה. אולם בתורת כהנים (פרשת צו פ"ג) כתוב, כי עבודותיו של כהן חדש שלא הקריב מנחת חינוך - פסולות (ראה "משנה למלך" שם ובספר המפתח שם).

דינים של הכהנים שיקומו בתחיית המתים: בטרם נעסוק בנידוננו העיקרי, נציין את דברי המלבי"ם (יחזקאל מד/כז) האומר, כי הכהנים שיקומו בתחיית המתים ייחשבו ככהנים חדשים, מאחר שחלה עליהם מחדש חובת עבודתם במקדש. נמצא, שכל כהני העבר ישוּבו ויקריבו מנחת חינוך. אכן, כותב המלבי"ם, כהנים שעבדו בבית המקדש הראשון לפני חורבנו וזכו לחזות בבניין הבית השני, שבו והקריבו מנחת חינוך, ש"אחר שחרב הבית בינתיים הרי זה כמו שמתחילים בעבודה מחדש" (ועיין "תורה שלימה" ח"ב, מילואים ט).

ומכאן לשאלה שמהיכן שלא תתפסנה, התשובה תחמוק מידך. גמרתנו מלמדת על מקרה נדיר של כהן אשר לא עבד מעולם בבית המקדש והתמנה ישירות למשרת הכהן הגדול. על כהן זה להביא שתי מנחות חינוך. האחת, מנחת חינוך ככהן הדיוט, והנוספת - מנחת חינוך לכהונה גדולה שמקריב הכהן הגדול בהתמנותו לתפקידו.

זאת למודעי, כי ברגע התמנות הכהן הגדול הוא לובש שמונה בגדים, עוד לפני שהתחנך לתפקידו על ידי מנחת חביתין (תוס' יומא יב/ב ד"ה "כהן גדול משום איבה"). כלומר, ברגע שהוכרז כי הוא הכהן הגדול, הרי הוא כהן גדול ועליו ללבוש שמונה בגדים.

איזו מנחה יקריב הכהן בראשונה: מעתה, לדעת ה"תורת כהנים" יש להבין, כיצד ינהג הכהן הגדול שבו אנו עוסקים, איזו מנחה יקריב ראשונה. אם יבקש להקריב את מנחת הכהן הגדול - אינו רשאי, שכן, עדיין לא הקריב את מנחת החינוך ככהן הדיוט, וכל עבודותיו פסולות. ואם יבחר להקריב לראשונה את מנחת הכהן הדיוט, הרי מנחה זו תחשב כמי שמוקרבת על ידי כהן גדול, שכן, שמונת הבגדים כבר עליו, ונמצא שהחל לשמש בתפקידו ככהן גדול, עוד לפני שהקריב את מנחת החביתין המחנכת את הכהן הגדול...

יקריב את שתיהן בו זמנית: בספר "מקדש דוד" (סימן ל' ס"ק א') מציע מוצא מעניין מן הסבך - יקריב הלה את שתי המנחות כאחת ונמצא מתחנך לכהונת הדיוט ולכהונה גדולה בו זמנית, והכל שריר וקיים... עתה, מעניין להווכח, כי הרמב"ם (שם, הל' י"ז) כתב: "מביא עשירית האיפה... כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואחר כך מקריב עשירית האיפה שנייה שהיא חינוך כהן גדול". שהרי לדעתו, אי הקרבת מנחת החינוך אינה פוסלת את שאר עבודותיו ואין צורך בפתרון יצירתי עבור כהן זה.

ואילו הגרי"ז מבריסק זצ"ל העיר, כי יש מקום לעיין אם דברי ה"תורת כהנים" כוללים את מנחת החינוך של הכהן הגדול. יתכן, כי חינוך הכהן הגדול הוא מצווה, אך שלא כמנחת הכהן הדיוט, אי ביצועה אינו פוסל את העבודות שנעשו על ידו.

מהות תפקידו של הכהן הגדול: מן הראוי לציין, כי מגמרתנו למדים באופן ברור על מהותו של הכהן הגדול. לאחר שנוכחנו כי עליו להביא שתי מנחות ואין די בכך שייחנך היישר לכהונת כהן גדול בלא להחנך לכהן הדיוט, למדנו, כי כהונת הכהן הגדול אינה שונה במהותה מכהונת הדיוט, אלא היא כהונת כהן הדיוט בתוספת מעלת כהן גדול. לפיכך, מאחר שהכהן הגדול משמש בכהונת

בן קטן היה לרבי אברהם אבלי, ושמו יהושע, שלימים התפרסם כמחבר סדרת ספרי "הקוקרודציה". בהיותו בן עשר, ניגש יהושע לאביו לאחר תפילת שחרית, ושאלה תמימה ביו: "אבא, כמה פעמים מוזכר ש"ס שמו של אביי?" **מספר** הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל: "לאחר שהאב שמע שאלה זו, שנשאלה בתמימות על ידי בנו הקטן, הוא לא הלך לביתו לסעוד פת שחרית. פניו התלהטו כשלהבת, והחל לצעוד במהירות לכל אורך בית הכנסת, מדרום לצפון וחוזר חלילה. כך המשיך בהליכתו אחוז שרעפים, מוחו צלל למים עמוקים בתורה הקדושה, הארוכה מיני ארץ והרחבה מיני ים. לפתע, התייצב רבי אברהם אבלי על מקומו, קרא לבנו מחמדו ואמר לו: כך וכך פעמים מוזכר שם אביי בש"ס... וחזר לביתו לסעוד את ליבו.

יהושע, הילד, נותר בבית הכנסת. **היה** עליו להשלים את המשמיה. הוא הוציא מחברת ועפרון מאמתחתו, שלף את מסכת "ברכות" מארון הספרים, והחל לחפש בין דפי הגמרא את השם אביי... הוא ביקש לבדוק אם אביו צודק... **השעות** נקפו, ושעת בין הערביים הגיעה. מתפללים נכנסו לבית הכנסת לתפילת מנחה, והוא עדיין עם העיפרון ביזו רכון על המחברת. עוד אביי, עוד אביי, הנה, עוד מעט יגמור... **לפתע**, נכנס לבית הכנסת ה"שרף מבריסק", הלא הוא הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, ונוכח בילד המתעסק עם כרכי התלמוד הבבלי, רוכן, סופר ורושם. באותם ימים ש"ס שלם היה יקר המציאות. כאשר יהודי אמיד נבד ש"ס לבית מדרשו, היו עורכים סעודה חגיגית מלווה בכלי זמר, כדי לציין את המאורע החשוב והמיוחד. והנה, ילד קטן מתעסק לו עם כרכים יקרים אלו ומבלה אותם.

הבית ה"שרף מבריסק" בילד הקטן, שהזדרז להצטדק ולהסביר את פשר מעשיו. מהבוקר הוא סופר כמה פעמים מוזכר אביי בש"ס, כדי לראות אם אביו צודק... **משמע** הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל את המספר שנקב בו אבי הילד, התיישב על מקומו והרהר עמוקות. לאחר זמן מה הפטיר הגאון: "דיין טאטע האט גיטראפן פונקט אויף א האר" - "אביך קלע אל השערה".

והוא, הילד, שמע ו... המשיך לספור.

- **ילדי**, פנה אליו ה"שרף מבריסק", הלא אמרתיו לך שאביך צודק.

- **אם** לאבי לא האמנתי...

נוכח הגרי"ל דיסקין זצ"ל כי הילד לא יניח לספרי התלמוד כל עוד לא יוכח בנו עיניו את צדקת תשובת אביו. התיישב, איפוא, הגאון לידו והציע לו עיון: "בחר לך פרק כלשהו בים התלמוד, ואומר לך כמה פעמים מוזכר בו שמו של אביי, לאחר מכן תבדוק את נכונות תשובתי, ואם יוכחו דברי תוכל להניח, כי כך הם פני הדברים לגבי דברי וחברי אביך בכל הש"ס... **הילד** נקב בשם פרק מסויים, וכעבור שניות אחדות מסר לו ה"שרף מבריסק" את מספר הפעמים המדוייק של שם אביי המוזכר בפרק זה. לאחר שהילד בדק ומצא כי הדברים נכונים, באה המנוחה לנפשו, והספרים זכו לשוב לארון.

שולח הסיפור מסיים, כי ממנו ניתן לעמוד על הבקיאות ועל הגאונות שהיתה מצויה בין הגאונים בדורות הקודמים, והדבר מהווה חיזוק, דרבון, עידוד וסימון דרך לכל אחד ואחד מאיתנו - ההר גבוה, אבל יש דרך לעלות לפסגתו!

אנו גם התרשמנו מן העובדה, כי האב הדגול השכיל לנווט את יחסי הרעות, השעשוע והקירבה בינו לבין בנו לדברים שיש בהם כדי לקרב את בנו לתורה הקדושה ולחבבה עליו. גדלותו של האב בתורה לא מנעה ממנו לספק את צרכיו של ילדו, ובבד בבד הוא כרך זאת בעיסוקים סביב לימוד התורה.

בקשר למעשה זה מעניין לציין את המסופר על המהרש"ם, כי ביום ל"ג בעומר הוא נכנס לבית דינו וביקש מאחד הדיינים לשנות בעל-פה את כל אמרותיו של רבי שמעון בר יוחאי המובאות בתלמוד.

הדיין החל במשימה ולאחר כמחצית השעה הפסיקו המהרש"ם: "חדל, חדל, כבר דילגת על שלושים ושלוש ציטטות והלכות שנאמרו בשמו..." על ימי ספירת העומר אומר הרמח"ל בספרו "דרך ה'": "מקבל כל אחד משמים כוחות מיוחדים להשגת

אחיו בקדושה יתרה, עליו להתמנות לכהן הדיוט, להמנות על קהל הכהנים המשמשים במקדש, ואז להתקדש ולהתעלות (עיין בס' "באר מרים" עה"ת פר' צו, בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

דף עט/א כל העומד לזרוק כזרוק דמי

"כל העומד לזרוק כזרוק דמי" - הכלל, פשרו והנלמד ממנו

לומדי הדף היומי מכירים בוודאי ממהלך לימודם במסכתות השונות את הכללים המפורסמים "כל העומד לזרוק - כזרוק דמי" (פסחים יג/ב); "כל העומד לגזוז - כגזוז דמי" (כתובות נא/א); "כל העומד לפדות כפדוי דמי" (בבא קמא עז/ב), ובקרוב נלמד גם על "כל העומד לחתוך - כחתוך דמי" (חולין עב/א).

גמרתנו מביאה מחלוקת, מאימתי מתקדשים הנסכים הנלווים לקרבן. יש אומרים כי משעת שחיטת הקרבן, ויש אומרים כי רק משעת זריקת דמו. משכך, אומרת הגמרא, אם "כל העומד להזרק כזרוק דמי", הנסכים מתקדשים כבר משעה שהדם המיועד לזריקה ניתן בכלי השרת, ולא רק משעה שהדם נזרק בפועל, מאחר שהדם שבכלי עומד להזרק על גבי המזבח, יש להחשיבו כמי שכבר נזרק עליו וממילא נסכי הקרבן מתקדשים [לדעת רש"י - ועיין בפ"י התוס' באופן אחר - ובעלי התוספות].

שערות העומדות להגזז, חוצצות? רבינו הגאון רבי משה סופר זצ"ל ("שו"ת חתם סופר" יו"ד סימן קצ"ה) נשאל, מה דינו של שער שבדעת בעליו לגוזזו, אך הוא מנוע מגזיזתו כעת [כגון, מי שמת לו מת]. האם על פי הכלל "כל העומד לקוץ כקצוץ דמי", יש להתייחס אליו כמי שנקצץ כבר, וממילא בעת טבילה במקווה הוא מהווה חציצה בין המים לבין הבשר. ה"חתם סופר" השיב, כי השיער אינו חוצץ והטבילה כשרה, זאת, על פי יסוד שהניחו בעלי התוספות בפירוש גמרתנו, כפי שיבואר להלן.

בעלי התוספות (בבא קמא עו/א ד"ה "כל העומד") מתקשים, מדוע הגמרא אומרת את הכלל "כל העומד להזרק כזרוק דמי" רק משעה שדם הקרבן ניתן בכלי שרת, הרי אם "כל העומד להזרק כזרוק", יש להחיל כלל זה על הדם כבר משעת שחיטת הקרבן, עוד בטרם נאגר דמו לתוך הכלי. מבארים בעלי התוספות, כי מאחר שקבלת הדם בכלי היא פעולה ממצוות הקרבת הקרבן שאסור להמנע ממנה, הרי שביצוע פעולה זו נחשב כהפסקה בין שחיטת הקרבן לבין זריקת הדם, וממילא, אי אפשר להגדיר את הדם כזרוק כבר מעכשיו, כל עוד חובה לעשות בו פעולה מסויימת. רק משעה שהדם ניתן בכלי ואין כל עכבות המונעות את זריקתו, חל עליו הכלל "כל העומד להזרק כזרוק דמי".

מעתה, אומר ה"חתם סופר", לאחר שנוכחנו כי הפסק כלשהו בין המצב הנוכחי שבו נמצא החפץ, לבין המצב שאליו הוא עתיד להגיע, מונע את חלות הכלל "כל העומד להזרק כזרוק", נסיק, כי מאחר שבכוונת הטובל להותיר את שערותיו זמן-מה ולא לגוזזם מיד, לא חל על שערותיו הכלל "כל העומד להקצץ כקצוץ דמי".

ההבדל בין "העומד להזרק" ל"עומד להקצץ": הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל ("שו"ת אגרות משה" יו"ד ח"ב סימן פ"ח) דן בארוכה בפסק הלכה זה של ה"חתם סופר", והוא מוכיח מן הרמב"ם כי שני הכללים, "כל העומד להזרק" ו"כל העומד להקצץ" שונים במהותם, ולפיכך, אין ללמוד מדיני האחד לזולתו. שהנה, על ידי הכלל "כל העומד להזרק", אנו מבקשים להתייחס לדבר שלא נעשה כאילו כבר נעשה, כאילו הדם נזרק על המזבח, למרות שעוד לא אירע כן. לעומת זאת ב"כל העומד להקצץ" אנו מבקשים להתייחס לחלק מסויים כטפל, כמיותר, כמי שאינו, מאחר שבעליו אינו חפץ בו. כלומר, איננו יוצרים מאומה, כי אם מתעלמים מדבר קיים.

מעתה, יתכן, שדווקא לגבי הכלל "כל העומד להזרק", שבאצעותו אנו מבקשים לחדש הגדרות שעוד לא באו לידי ביטוי בעולם המעשה, חובה להקפיד שהשלב אשר עדיין לא נעשה בחפץ ואותו אנו מבקשים לייחס לו, יהא ראוי להעשות כבר עתה בחפץ ללא כל עיכובים. אולם, כאשר מבקשים להתעלם ממצב קיים, די בכך שהדבר יתרחש בעתיד [ועיין שם שלהלכה לא חלק על פסיקת החתם סופר מטעם אחר].

דף פב/א כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולין

מתנות לאביונים מכספי מעשר

הוראה משמעותית ביותר בהלכות צדקה - מקורה במשנתנו. מהר"ל נזקק להלכה זו בעת שנשאל (שו"ת סימן נ"ו) לגבי מתנות לאביונים בפורים: "אם אדם יוצא מצות מתנות לאביונים במה שנותן להם מעות של מעשר". מקור השאלה בספק האם תקנת חכמים לתת מתנות עניים בפורים היא תקנה בגדרי מצוות צדקה, שהיא חובה לתת ממון, או שמא עיקרה של תקנה זו לשמח את לב העניים על ידי ממון.

חלקו בתורה, ואין ראוי מתקופה זו להגברת החשק ללימוד התורה הקדושה ולהוספת פעלים בתורה. יתן ה' בלבנו את התבונה לנצל את הימים הקדושים הללו, ולהפיק מהם את המירב.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף עז/ב יין כדברי ר"ע לספלים

הסנדק שותה את היין!

מצוות המילה, כותב בעל "תורת חיים" (סנהדרין פט ד"ה אם אני), היא כקרבן עולה. לכן נוהגים למול בבית הכנסת בצד צפון. אף רגלי הסנדק נחשבות כמזבחה. לפיכך, את כוס היין נותנים לסנדק לשתות, משום שעולה טעונה נסכים, ומילוי גרונו של הסנדק הוא כניסוך היין לספלים שבמזבחה! הוא אף כותב, כי שלא כמנהגנו כיום, על הסנדק להחזיק את התינוק בעת הברכות, והוא ישתה את הכוס (עיי"ש).

דף עז/ב התודה היתה באה

מודים דרבנן

ה"אבודרהם" (שמונה עשרה) אומר, כי בחזרת הש"ץ שליח הציבור לבדו מתפלל, לבד מאשר בברכת "מודים", שכל אחד מהקהל אמרה בעצמו, שכן, כל אחד חייב להודות בעצמו, לא יתכן שאחד יודה בשביל כולם...

דף עז/ב התודה היתה באה

לא להשאיר אוכל למחר

מדוע דוקא בקרבן תודה נצטוונו (ויקרא ז/טו) "ביום קרבנו יאכל לא ינח ממנו עד בקר"? לפי שאדם שמביא תודה על נס שהתרגש עליו, צריך להתחזק בבטחון בהקב"ה. אם מניח הוא אוכל למחר, אות הוא שחושש שמא לא יספק לו הקב"ה כדי צרכו - פגם הוא בקרבנו! ("מאורה של תורה", ויקרא, ל"א).

דף עז/א אין מוסיפין... יותר משתות

גם הדייגים אסורים באכילת דגים...

בימי רבי יחזקאל פייבל, המגיד דוילנא, עשו דייגי העיר קנוניה ביניהם והפקיעו את שער הדגים. שלח רבי פייבל לקרוא לדייגים והתרה בהם, כי יכריז איסור על קניית הדגים, אך הללו עמדו במריים. מיד ציפו להכריז בכל בתי הכנסת: כל דם מישאל אסור באכילת דגים בין בשבת ובין בחול עד להודעה חדשה [ראה משנ"ב סי' רמ"ב סעי' ב].

לאחר שבועיים, ראו הדייגים כי כלתה אליהם הרעה, ובאו אל ר' פייבל והתחננו אליו שיבטל את האיסור. אך הוא לא נענה להם, על מנת שלא ישנה המקרה.

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים דוד גרינוולד** ז"ל

ב"ר יצחק מנחם ז"ל נלב"ע כ' באייר תשנ"ב

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידיו הר"ר **נח גרינוולד** - כוכב יאיר והר"ר **יעקב גרינוולד** - קרית קרניצי

לעילוי נשמת

מרת **תמר איטה ברלינר** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע כ"ג באייר תשנ"ז

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

טרם צאתם אמר להם ר' פיביל:
 - כל עוד האיטור בתקפו, אף עליכם הוא חל, ואתם
 ובניכם אטורים באכילת דגים... ("הזהרו בממון
 חבריכם", עמ' רפ"ו).

קטע יומי מתוך הגליון השבועי
 "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת מנחות דף ע"ח ע"ה יום חמישי כ"ב באייר

מנחת חנוך

כהן שמתחיל לעבד בבית המקדש לראשונה
 בחייו, מקריב "מנחת חנוך". מנחת חנוך היא
 מנחת חבתין רגילה, והיא מִכֶּנֶה "מנחת חנוך"
 מפני שהיא מחנכת את הכהן לתפקידו הקדוש.
 כְּשִׁינֶנָה בית המקדש במהרה בַּיָּמֵינוּ, כֵּל
 הכהנים שיקומו בתחית המתים יחֻשְׁבוּ כְּהֵנִים
 קְדָשִׁים, ולכן אִפְלוּ אִם הֵם עֲבָדוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
 יִהְיֶה עֲלֵיהֶם הַהִקְרִיב "מנחת חנוך" כְּאִלוּ הֵם
 מִתְחִילִים מִקְדָּשׁ לְעַבְד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
 וּמִי הֵיוּ הַכֹּהֲנִים שֶׁבְּחַיֵּיהֶם הִקְרִיבוּ "מנחת
 חנוך" פְּעֻמִּים?

כְּהֵנִים שֶׁהֵיוּ צְעִירִים בְּסוֹף תְּקוּפַת בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן, וְהִקְרִיבוּ מִנְחַת חֲנוּךְ, וְאַחֲרֵי
 שְׁבַעִים שָׁנָה, כְּשִׁנְבְּנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי הֵם
 שָׁבוּ לְעַבְד בּוֹ וְהָיוּ צְרִיכִים לְהִקְרִיב מִנְחַת
 חֲנוּךְ נּוֹסֶפֶת, כִּי כִּךָ הָדִין שְׁאַחֲרֵי שְׁנֵחָרֵב
 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ צְרִיךְ לְהִקְרִיב שׁוּב מִנְחַת חֲנוּךְ
 (מלבי"ם יחזקאל פרק מ"ד פסוק כ"ז).

כל יום הילד שלך לומד,
 מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חיגי:
1700-500-151
 חודש היכרות חינם

מתנות עניים, כדי לשמחם בלבד? אם חובת נתינה היא, אי אפשר לפתור חוב ממון אחד על ידי חוב ממון אחר, אלא יש לפרוע את שניהם, כל אחד לחוד. אך אם לב התקנה הוא לשמח את העניים, הרי שמחם, מה לנו באיזה אופן עשה כן, אם על ידי מעות מעשר או על ידי מעות חולין, עיקר שמחם. מהרי"ל מכריע כצד הראשון, שחובת נתינה היא, וממילא יש לקיים את מצוות מתנות עניים מכספי חולין בלבד, שכן, למדנו במשנתנו לגבי הנודב קרבנות, כי **"כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין"**.

אכן, ה"מגן אברהם" (או"ח סימן תרצ"ד ס"ק א') מציין, כי לאור דברי המהרי"ל, את שתי המתנות שחובה לתת לעניים מעיקר הדין, יש לתת מכספי חולין, אך אם בא להוסיף, "מוסיף מכספי מעשר" שהרי מעות אלו כבר אינן בגדר חובה, וכן הביא ה"משנה ברורה" (שם, ס"ק ג'). ועיין בשו"ת "פני יהושע" ח"א סימן ב').

יסוד זה, שאי אפשר לפתור שני חיובים על ידי מעשה אחד, מוזכר על ידי הפוסקים בהקשרים רבים, אך נתמקד במקרה סבוך במקצת שעליו כתב המהרי"ל (סימן קי"ח).

הנודר לצום ביום של תענית ציבור: ברור לכל, כי אדם המקבל על עצמו להתענות ביום מסוים, ולאחר מכן התברר לו כי ביום זה חלה תענית ציבור, לא יצא ידי חובת נדרו, שהרי ממילא היה חייב לצום, ובנדרו התכוון לקבל על עצמו צום ביום שבו הוא רשאי לאכול.

הנודר לצום ארבעים יום הכוללים תענית ציבור: מעשה באדם שנדר על עצמו להתענות מבוקר עד ליל במשך ארבעים ימים רצופים, ולאחר מכן התברר לו, כי בתוך ארבעים יום אלו, חל אחד מן הצומות שחובה להתענות בהם. לכאורה, עליו לשוב ולהתענות מתחילה את ארבעים ימי הצומות שנדר על עצמו, שהרי "כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין", ואי אפשר לפתור שני חיובים במעשה אחד שאינו יכול להכיל בתוכו אלא חיוב אחד בלבד.

תענית ארבעים יום - צער ללא הפסקה: אולם המהרי"ל הכריע, כי אין הדבר כן. זאת, מאחר שהמקבל על עצמו להתענות ארבעים יום רצופים, מתכוון לזכך את עצמו על ידי הצער שנגרם לו בשל הצום הממושך, ארבעים יום רצופים. מעתה, יהודי זה עמד בדבריו ולא זז מהם כמלא נימה, שהרי הגיע למצב של צער הבא על ידי תענית של ארבעים יום... וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" או"ח סימן תקס"ח סעיף י"א ועיין שם ב"מגן אברהם" וב"משנה ברורה").

אשה שנדרה לעלות על קברי צדיקים: על מקרה שונה נשאל המהרי"ל (שם), לגבי אשה שנדרה כי תלך לבית הקברות ברעגנשפורק כדי להשתטח על קברות הצדיקים. לאחר זמן מה אירע, שהיתה צריכה לנסוע לאותו מקום לצורך אישי, ובהגיעה לשם עלתה על קברות הצדיקים. לאחר מכן נקפה לבה, שמא מאחר שאת כל הדרך הארוכה מעירה לקברות הצדיקים לא עשתה כדי להתפלל על הקברות, כי אם לצרכיה, אולי לא עלה לה נדרה, שכן, את החיוב שלה עליה לקיים מתוך כוונה לעשותו ולא באורח אגב.

הטרח והמאמץ אינם כלולים בנדר: המהרי"ל השיב לה, כי מאחר שנדרה לא כלל את הטרח והמאמץ ואת הנסיעות הכרוכים בהגעתה לקברות הצדיקים, כי אם את עצם התפילה על קברם, יצאה ידי חובתה, וכן נפסק להלכה (שם סעיף י').

אלפי ילדי ישראל כבר התחילו את הצעדים הראשונים בעולם של לימוד עם

**ספר מאורות
 הדף היומי לילדים**

קטעים נבחרים מתוך הדף היומי, משולבים
 במעשיות חז"ל, ערוכים וכתובים בצורה מאירה
 ופשוטה לילדי החמד בליווי איורים מרהיבים.

לפרטים והזמנות: **1-700-500-151**
 להשיג בחנויות הספרים

**חדש!
 חלקה ג'**

השילוב המושלם
 של הנאה ולימוד

